

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 2. – 716 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Яніцька Інна Анатоліївна МЕДІАЦІЯ ЯК СТРАТЕГІЯ УСПІШНОГО АДВОКАТА	171
Бітов Іван Андрійович ПОВНОВАЖЕННЯ СУДУ АПЕЛЯЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ ПРИ ВІДКРИТТІ АПЕЛЯЦІЙНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	173
Кисельов Вадим Костянтинович ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРИПИНЕННЯ ПРАВА СПІЛЬНОЇ ЧАСТКОВОЇ ВЛАСНОСТІ У СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ	176
Колечко Дмитро Миколайович ДЕЯКІ АКТУАЛЬНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ ПИТАННЯ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ ПРО СТЯГНЕННЯ АЛІМЕНТІВ НА УТРИМАННЯ ДИТИНИ.	179
Лукасевич Геннадій Олегович ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПОСАДОВИХ ОСІБ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ ЗА НЕВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ НЕМАЙНОВОГО ХАРАКТЕРУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	181
Мельниченко Анна Володимирівна ІНСТИТУТ ПРИВАТНОГО ВИКОНАННЯ ЯК СКЛADOVA РЕФОРМИ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА В УКРАЇНІ	184
Парфьонов Георгій Володимирович ДОКУМЕНТУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ ФАКТІВ ВИКОНАВЦЯМИ В ПРОЦЕСІ НАКЛАДЕННЯ ТИМЧАСОВИХ ОБМЕЖЕНЬ НА БОРЖНИКА	187
Поліщук Павло Анатолійович ПОРЯДОК ВСТАНОВЛЕННЯ ЮРИДИЧНОГО ФАКТУ РОДИННИХ ВІДНОСИН МІЖ ФІЗИЧНИМИ ОСОБАМИ	190
Русецька Оксана Олександрівна ДЕЯКІ ЗМІНИ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОНАННЯМ РІШЕНЬ	193
Сатановська Олена Валентинівна ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ЖИТЛОВИХ ПРАВ. ...	195
Снітко Андрій Сергійович ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПУ ЕСТОПЕЛЮ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ТА СУДОВА ПРАКТИКА.	198
Федорчук Юлія Олександрівна ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАННЯ ВИКОНАВЧОГО НАПИСУ НОТАРІУСА ТАКИМ, ЩО НЕ ПІДЛЯГАЄ ВИКОНАННЮ	201

СЕКЦІЯ 14. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ПАТЕНТНОЇ ЮСТИЦІЇ

Харитонова Олена Іванівна ПРАВО НА ЦИФРОВУ ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ОДНЕ З ОСНОВНИХ ЦИФРОВИХ ПРАВ	203
Ульянова Галина Олексіївна ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ВІДПОВІДНО ДО ПРОЄКТУ ЗАКОНУ ПРО АКАДЕМІЧНУ ДОБРОЧЕСНІСТЬ	207
Бааджы Наталія Пилитівна ПОРУШЕННЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У ФАРМАЦЕВТИЧНІЙ СФЕРІ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ	210
Галупова Лариса Ігорівна ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОХОРОНИ ТА ЗАХИСТУ ІМІДЖЕВИХ ПРАВ У ЦИФРОВУ ЕПОХУ	213
Ennan Ruslan ARTIFICIAL INTELLIGENCE, INTELLECTUAL PROPERTY AND PATENT LAW: THE PROBLEMS OF THE LEGAL REGULATION	216

мічний саботаж, інституційні порушення чи приписування авторства, а також визначає порушення академічної доброчесності закладами освіти та науковими установами. Крім того, проєкт передбачає можливість визначення додаткових порушень спеціальними законами або внутрішніми положеннями закладів освіти, що забезпечує більшу гнучкість і адаптивність системи академічної доброчесності.

Ключові слова: академічна доброчесність, освіта, порушення академічної доброчесності.
Keywords: academic integrity, education, violation of academic integrity.

Бааджи Наталія Пилипівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції,
кандидат юридичних наук, доцент*

ПОРУШЕННЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У ФАРМАЦЕВТИЧНІЙ СФЕРІ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнні дії в Україні загострили проблему захисту інтелектуальної власності у фармацевтичній сфері. Серед основних викликів – порушення патентних прав і недотримання ексклюзивності даних медичних досліджень. Реєстрація генериків до закінчення терміну дії патентів на оригінальні препарати підриває стимули до інновацій, а недостатній контроль за дотриманням патентного законодавства сприяє таким порушенням. Додатково ситуацію ускладнює зростання обсягів контрафактної продукції, особливо в інтернеті, що становить серйозну загрозу для здоров'я споживачів.

Тривала війна в Україні також призвела до активнішого використання механізму примусового ліцензування для забезпечення доступу населення до життєво необхідних лікарських засобів. Примусове ліцензування дозволяє державі санкціонувати виробництво та продаж запатентованих препаратів без згоди власника патенту. Хоча такі заходи можуть бути виправдані гуманітарними потребами, вони несуть ризики порушення міжнародних зобов'язань України, зокрема в межах Угоди TRIPS [1].

Крім того, збройна агресія Росії спричинила масштабні затримки у продовженні терміну дії патентів та реєстраційних посвідчень. Це пов'язано з руйнуванням інфраструктури, обмеженими ресурсами патентних відомств та труднощами міжнародної комунікації, що ще більше ускладнює ситуацію [2].

Закон № 2174-IX [3], що був прийнятий 01.04.2022 р. передбачає продовження строків подання заявок, сплати мит, надання відповідей Патентному відомству, а також можливість відновлення втрачених прав, що є критично важливим для фармацевтичних компаній. Разом з тим, однією з ключових

проблем цього закону є те, що через зміни в законодавстві термін дії патентів фактично подовжується понад передбачений законом період. Відповідно до українського законодавства, максимальний строк дії патенту становить 20 років, після чого винахід стає суспільним надбанням і може вільно використовуватися. Проте через законодавчі коригування патенти, які мали втратити чинність під час воєнного стану, залишаються чинними. Унаслідок цього деякі патенти діють уже понад 23 роки, що перевищує встановлений законом граничний термін.

Наразі в Касаційному господарському суді розглядається справа щодо лікарського засобу «Каспофунгін-Тева». Термін дії патенту на сполуку «каспофунгін», що належить позивачу, закінчився 16 квітня 2022 року. До змін у законодавстві, після цієї дати інші фармацевтичні компанії могли б використовувати цю сполуку у своїх лікарських засобах [4]. Відповідач, знаючи про закінчення терміну дії патенту, подав заявку на реєстрацію лікарського засобу з використанням сполуки «каспофунгін», плануючи розпочати його продаж після закінчення дії патенту позивача. Суди першої та апеляційної інстанцій вирішили, що зміни в законодавстві продовжують термін дії патенту, і заборонили відповідачу використовувати сполуку «каспофунгін» та продавати лікарський засіб «Каспофунгін-Тева» [5]. Верховний Суд підтвердив свою попередню позицію: подання заявки на реєстрацію лікарського засобу до закінчення терміну дії патенту визнано порушенням прав власника патенту. Він визнав, що застосування нових норм до цієї справи було помилковим, але не через їхню невідповідність законодавству, а через те, що вони не мають зворотної сили. Ця справа стала важливою, оскільки суди вперше застосували зміни до законодавства, які продовжують дію патентів на час воєнного стану.

У липні 2023 року, після того, як Верховний Суд повторно розглянув справу № 910/9215/21, ІР офіс опублікував роз'яснення щодо застосування законодавства про патенти в умовах воєнного стану. ІР офіс не погоджується з рішеннями судів першої та апеляційної інстанцій у цій справі. Він вважає, що зміни до законодавства стосуються лише тих патентів, термін дії яких можна продовжити шляхом сплати щорічного збору або додаткової охорони. Однак ІР офіс зазначає, що його роз'яснення не є юридично обов'язковим [2].

Таким чином, проблема полягає в тому, що зміни в законодавстві надають власникам патентів додатковий термін дії, що перевищує встановлений законом максимальний термін. Це обмежує конкуренцію на ринку, оскільки інші компанії не можуть виробляти аналогічні продукти, поки діє патент.

Також як приклад можна навести судову справу щодо лікарського засобу «Ексіб», де аналогічно під час війни закінчувалась дія патенту, та інша фармкомпанія розпочала використовувати хімічну формулу винаходу у своїх ліках. «Під час суду Укрпатент надав листа, де зазначив, що (1) Закон суперечить нормам міжнародних договорів України, де вказується максимальний строк дії патентів, та (2) продовження дії майнових прав розповсюджується виключно на

патенти, строк дії яких міг би бути продовженим. Суд в свою чергу не погодився з аргументами та зазначив, що Укрпатент не наділений повноваженнями тлумачити зміст міжнародних договорів, та заборонив використовувати формули патенту, який діє понад максимально можливий строк, у лікарському засобі «Ексіб». Таким чином, наразі суди дуже формально застосовують Закон без глибокого аналізу на відповідність міжнародному законодавству та аргументів Укрпатенту, що і додає власникам патентів додатковий строк захисту, перетворюючи такі патенти у вічнозелені» [4].

Закон № 2174-IX був ухвалений у непростий період і спрямований на всебічний захист та справедливе збереження прав інтелектуальної власності. Однак запровадження законодавчих механізмів для продовження строку правової охорони всупереч нормам міжнародних конвенцій створює негативні наслідки для багатьох учасників ринку.

Загалом, захист інтелектуальної власності у фармацевтичній галузі України стикається з низкою серйозних проблем, які поглиблюються через війну. Щоб їх вирішити, необхідно: удосконалити систему «патентного лінікейджу» для запобігання порушенням патентів; посилити боротьбу з підробками ліків; знайти баланс у примусовому ліцензуванні, враховуючи інтереси держави та власників патентів; узгодити державну політику щодо доступності ліків із захистом інтелектуальної власності та стимулюванням інновацій. Поточне тлумачення закону фактично закриває для вітчизняних фармвиробників вихід на зарубіжні ринки через особливості реєстраційних процедур, необхідних для продажу лікарських засобів», – наголосив юрист [6].

Список використаних джерел:

1. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності від 15.04.1994 р. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text
2. Іорданов К. Проблеми інтелектуальної власності у фармацевтичній сфері України в умовах воєнного стану. URL: <https://pravo.ua/problemey-intelektualnoyivlasnosti-ufarmatsevtichnii-sferi-ukrainy-v-umovakh-voiennoho-stanu>
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану : Закон України від 24.03.2022 № 2145-IX. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2145-20>
4. Цуркан О. Спроба врегулювати питання права інтелектуальної власності на час війни призвела до проблем на фармринку. URL: <https://www.legalalliance.com.ua/publikacii/sproba-vreguluvati-pitanna-prava-intelektualnoi-vlasnosti-na-casvijni-prizvela-do-problem-na-farmrinku/>
5. Постанова Верховного Суду у справі № 910/9215/21. URL: https://protocol.ua/ua/postanova_kgs_vp_vid_22_12_2022_roku_u_spravi_910_9215_21/#google_vignette

6. Спроба врегулювати питання права інтелектуальної власності на час війни призвела до проблем на фармринку. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/902496.html>

Ключові слова: інтелектуальна власність, фармацевтика, воєнний стан.

Key words: intellectual property, pharmaceuticals, martial law.

Галупова Лариса Ігорівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції,
кандидат юридичних наук, доцент*

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОХОРОНИ ТА ЗАХИСТУ ІМІДЖЕВИХ ПРАВ У ЦИФРОВУ ЕПОХУ

У цифрову епоху імідж особи стає ключовим елементом комунікації, самопрезентації та професійної реалізації. Він перетворюється на окремий об'єкт правовідносин, що набуває ознак нематеріального активу. Однак із розвитком соціальних мереж, генеративних технологій штучного інтелекту та візуального контенту імідж особи дедалі частіше зазнає посягань, зокрема через створення фейкових акаунтів, deepfake-матеріалів чи неправомірне використання зображення без згоди. Вищевказане актуалізує питання комплексного правового захисту іміджу в нових цифрових реаліях.

Наявна нормативна база в Україні лише частково охоплює специфіку цифрових ризиків для публічного образу особи. Відсутність системного законодавчого підходу, розмитість меж між приватною та публічною сферою, а також складність кваліфікації порушень, пов'язаних із цифровими технологіями, створюють виклики як для правозастосовної практики, так і для формування доктрини захисту іміджевих прав.

У сучасній науковій літературі імідж особи дедалі частіше розглядається не лише як соціокультурне явище, а як об'єкт правового захисту, що має ознаки нематеріального блага. Імідж (від англ. *image* – образ) охоплює сукупність візуальних, вербальних, поведінкових та комунікаційних характеристик, які формують сприйняття особи у соціумі. Почепцов Г. розглядає імідж як знаковий репрезентант, що відображає ключові характеристики особи. Він наголошує на інформативній природі іміджу, який передає певний набір ознак, пов'язаних з об'єктом. При цьому ці характеристики можуть бути як реально притаманні особі, так і штучно приписані їй творцями іміджу [1, с.278]. У правовій площині імідж співвідноситься з особистими немайновими правами, зокрема правом на ім'я, честь, гідність, ділову репутацію, право на зображення, а також правом на повагу до приватного життя. Ці права гарантовані, зокрема, статтями 3, 8, 28, 32 Консти-